

Global Hidrokarbon Ürünler Tarifeleri Artışları ile Petrol Varil Fiyatı 100 dolar Düzeyinde Seyretmesi Durumunda Ülkelerin Kazanç ve Zarar Profili

Ahmet Cangüzel Taner

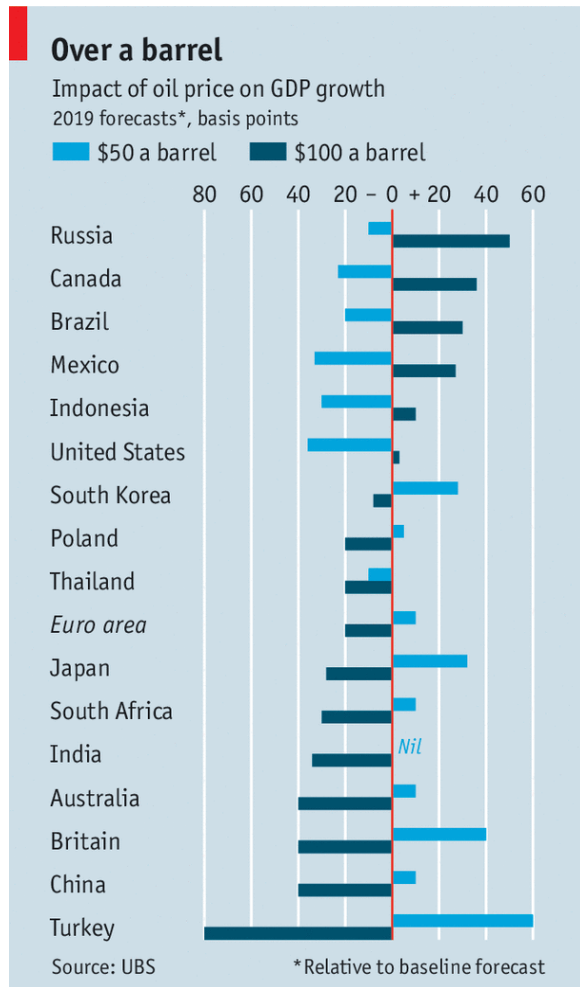
Fizik Yüksek Mühendisi

Fizik Mühendisleri Odası FMO (canguzel.taner@gmail.com)

Global ham petrol fiyatları 2014 - 2016 yıllarında varili 50 doların altına kadar gerilemesi küresel ham petrol üreticileri açısından büyük ekonomik ve finansal zararlar oluşturmuştur. Ancak, dünya hidrokarbon ürünler bağımlısı ülkeler de kamu maliyesi gelir gider bütçesi dengesi sağlanması ve süregelen ulusal cari açıklarının giderilmesi görünümü kapsamında önemli kârlı ve kazançlı bir ekonomik periyot yaşamıştır. Bununla beraber global Ham Petrol İhraç Eden Ülkeler (Organization of the Petroleum Exporting Countries - OPEC) Örgütü lideri Suudi Arabistan ve OPEC üyesi olmayan Rusya Federasyonu Mutabakatı sonucu küresel ham petrol üretimlerinin sınırlandırılması ve kota uygulaması yürürlüğe girmesi ile birlikte günümüzde ciddi küresel hidrokarbon ürünler fiyatları artışları gözlenmektedir. Amerika Birleşik Devletleri milli ham petrol üretimleri bazında kararlı, dengeli ve stabil hidrokarbon istihsal politikası izlemesi de global hidrokarbon fiyatları yükselişleri üzerinde önemli katkı sağlamaktadır. Söz konusu küresel hidrokarbon ürünler arzı kısıtlama gelişmeleri Rusya Federasyonu, Kanada, Brezilya, Meksika ve Endonezya ekonomileri yönünden olumlu karşılırken Türkiye, Çin, Avustralya, Hindistan, Güney Afrika, Japonya, Avrupa Birliği ve Tayland bütçeleri ise çarpıcı biçimde sarsılmaktadır. Küresel ham petrol fiyatları karşısında global gelişmekte olan ekonomiler üzerinde oluşan küresel finansal tehlike çanları ve karmaşık global enerji temini kompozisyonu bu yazıda sorgulanmaktadır.

Küresel gelişmekte olan ekonomiler politika belirleyicileri; Amerikan doları, Çin borçları ve kredileri hakkında kaygı duydukları süreçlerde global ham petrol marketi ve piyasalarını sıkı gözetim altında tutmaktadır. İngiliz Brent petrolü fiyatı 2017 yılında %50 oranında artmıştır. Şimdilerde ise ham petrol varil tarifesi 80 dolara dayanmaktadır. **UBS Bankası** yetkilileri, enflasyona ayarlı veriler gözönüne alındığı takdirde küresel ham petrol fiyatları ani yükselişleri son 70 yıl içinde on birinci kez vuku bulmaktadır. Böylece gelişmekte olan pazarlar, dünya ham petrol fiyatları tarifelerinin varil başına 100 doların üzerine çıkmasından kaygılanmaktadır. Gelişen ekonomilerin çoğunluğu küresel ham petrol ithalatları, geri kalan küçük bir bölümü ise global hidrokarbon ürünler ihracatları gerçekleştirmektedir. Dünya ekonomik kuralları gereği birinci büyük kesim için yer alan ülkeler yüksek ham petrol fiyatları sonucu mali ve finansal sıkıntılar içerisine düşmektedir. Diğer az sayıdaki hidrokarbon ihracatçısı ülkeler de düşük hidrokarbon fiyatları nedeniyle ekonomik zorluklar ve sorunlar yaşamaktadır. Ancak, çok daha karmaşık durumlar da ortaya çıkmaktadır. Örneğin, net global ham petrol ithalatçısı ülkeler sınıfında olan Endonezya aynı zamanda yaygın enerji ihracatı yapan ülkeler statüsünde de bulunmaktadır. Endonezya petrol ithal ederken tüm dünyaya karaelmas kömür ve palmye yağı ihracatı yapmaktadır. Küresel kömür ve palmye yağı fiyatları ile global ham petrol tarifeleri genellikle eş zamanlı artışlar göstermesi sebebiyle ham petrol varili 100 dolar olduğu takdirde Endonezya'nın kazançlı olacağını **UBS Bank** verileri işaret etmektedir. Net küresel ham petrol ithalatçısı ülkeler konumunda değerlendirilen Meksika ve **Amerika Birleşik Devletleri** de kârlı durumunu korumaktadır. Bununla beraber dünya ham petrol fiyatları artışları, **ABD** ve Meksika'nın ulusal hidrokarbon

sektörü dallarında ilave yatırım imkânları ve iş gücü olanakları yaratırken hane halkı harcamalarını ise olumsuz yönde etkilemektedir. Öte yandan, fiyat değişimi etkisi ise tarife düzeyine de bağlı olmaktadır. Ucuz petrolden değerli petrol fiyat seviyesine sıçrayış ve değerli petrolden seviyesinden çok değerli ham petrol fiyat düzeyine yükseliş farklılık göstermektedir. Örneğin, Amerika genelinde çok sayıda ulusal ham petrol platformu ve hidrokarbon sondaj kuyusu, petrol varil fiyatı 40 dolar olması halinde kârsız ve kazançsız üretim yapmaktadır. Ancak, petrolün varili 60 doların üzerinde seyretmesi durumunda gelir sağlamaktadır. Diğer taraftan, petrol varil fiyatları 120 dolara ulaştığında ise çok kârlı konuma gelinecektir. Böylece, petrol fiyatları 40 dolardan 60 dolara yükselince ek yatırım olanakları ve iş gücü imkânları doğmaktadır. Bununla beraber petrol varil fiyatları 100 -120 dolar arasında seyretmesi durumunda ise enerji yatırım girişimleri düşmektedir. Bu arada ham petrol fiyatları artışları ile birlikte aile bütçeleri ciddi biçimde sarsılmakta ve zarara uğramaktadır. **Takribi Ulusal Gelir (Gross Domestic Product - GDP)** büyüme oranı üzerinde ham petrol fiyatları etkisi; petrol varil fiyatı 50 dolar iken zarar gören ülkeler **ABD**, Meksika, Endonezya, Kanada, Brezilya, Tayland ve Rusya Federasyonu aynı zamanda kâr sağlayan ülkeler ise Türkiye, İngiltere, Japonya, Güney Kore, Avustralya, Çin, Güney Afrika, **Avrupa Birliği AB** ve Polonya aşağıda [turkuaz renkli şerit](#) ile işaret edilmektedir. Petrol fiyatı 100 dolar olması halinde bütçeleri sarsılan ülkeler Türkiye, Çin, İngiltere, Hindistan, Güney Kore, Japonya, **Avrupa Birliği AB**, Tayland, Polonya ve Güney Kore [lacivert renkli şerit](#) ile gösterilmektedir.

Economist.com

Kaynak: The Economist Dergisi

Diğer taraftan, yine ham petrol varili 100 dolar olduğu takdirde gelir temin eden ülkeler Rusya Federasyonu, Kanada, Brezilya, Meksika, Endonezya ve az da olsa **ABD lacivert renkli serit** ile yine ilk sayfadaki grafikte temsil edilmektedir. Küresel ham petrol fiyatları göstergeleri ve ülkelerin ekonomik büyüme oranları kararlı, düzgün ve dengeli bir seyir izlememektedir. **UBS Bankası** uzmanlarından Baş Ekonomist **Arend Kapteyn**, petrol varil fiyatları 50 doların altında ve 75 doların üzerinde olduğu süreçlerde global enerji projeksiyonları ve olası küresel enerji yatırımları beklentilerinin sekteye uğradığını hesaplamaktadır. Öte yandan, ham petrol fiyatları mevcut düzeyde seyretmesi durumunda global ekonomi endeksleri az zarar görecektir. Ancak, söz konusu küresel ham petrol fiyatları kararsızlıkları da büyük bir soru işareti oluşturmaktadır. Sonuçta, global ham petrol fiyatları istikrarsızlıkları ise ülkelerin güvenli bir liman bulma olasılıklarını zorlaştırmaktadır.

Kaynaklar:

- ABD**, Geleneksel Olmayan Doğalgaz Türü Kaya Gazı Rezervleri Zenginliği ile Klasik Olmayan Doğalgaz Çeşidi Kömür Yataklı Metan Gazı (**Coal Bed Methane - CBM**) Bolluğu Sayesinde Ulaşacağı Endüstriyel ve Ekonomik Kazanımlar, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Amerika Birleşik Devletleri** Petrollü Kaya Gazı Üretimi, Petrollü Şeyl Gazı Sanayi ve Küresel Doğalgaz Fiyatları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- ABD** Klasik Olmayan Doğalgaz (Şeyl Gazı-Kaya Gazı) Devrimi Sonrası Global Şeyl Gazı Piyasası Gelişimi ve Klasik Doğalgaz Fiyatları Trendi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Amerika Birleşik Devletleri** Yeni Kuşak Şeyl Gazı - Kaya Gazı Üretimleri Sonucu **ABD** Doğalgaz Fiyatları ile Amerika Enerji Endüstrisi ve Diğer Sanayi Kolları Yansımaları, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Avustralya** Yeni Kuşak Şeyl Gazı - Kaya Gazı Üretimi ile Dünya Sıvılaştırılmış Doğalgaz (**Liquefied Natural Gas - LNG**) İhracatçısı Lideri Katar'ın Rekabeti, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Amerika** Kayalara Tuzaklanmış Sıkı Rezervuar Petrolü (Tight Oil) Çıkarılması ile Konvansiyonel Ham Petrol Kuyuları Üretim Kapasitesi Farklılıkları, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2014.
- Yeni Global Şeyl – Kaya Gazı Devrimi Niteliğinde Küresel Petrollü Şeyl Kayaları Rezervi, Yenilikçi, Evrimsel Petrol ve Doğalgaz Üretimi Teknolojileri Rönesansı, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2014.
- ABD** Klasik Gaz Türü Olmayan Yeni Kuşak Şeyl Gazı – Kaya Gazı Ekonomisi ve Zengin Yeni Nesil Hidrokarbon Rezervleri Açısından Suudi Amerika Gerçeği, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2014.
- Yeni Global Şeyl – Kaya Gazı Devrimi Niteliğinde Küresel Petrollü Şeyl Kayaları Rezervi, Yenilikçi, Evrimsel Petrol ve Doğalgaz Üretimi Teknolojileri Rönesansı, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2014.
- Şeyl Kayalarına Saklanmış Yeni Kuşak Ham Petrol Çıkarılması ve Üretilmesi Teknolojileri ile Yenilikçi Şeyl Petrolü Proje Yatırımları Finansman Zorlukları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2015.
- Amerika Birleşik Devletleri** Yeni Nesil Ham Petrol Üretimi Bolluğu ve Amerikan Küresel Hidrokarbon İhracatı Yasağı Kaldırılması ile İlgili Artan Politik Baskılar, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2015.
- Suudi Arabistan Konvansiyonel Ham Petrol ve **ABD** Şeyl Kayalarına Saklı

- Yenilikçi Ham Petrol Üretimleri Rekabeti ile Global Petrol Fiyatları Düşüşleri, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
- Dünyanın En Büyük Klasik Ham Petrol Üreticisi Suudi Arabistan Üretim Stratejisi Karşısında Küresel Petrol Fiyatları Düşüşleri Eğilimi Projeksiyonları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
  - ABD** ve Kanada Geleneksel Hidrokarbon Çeşitleri Arasında Sayılmayan Yeni Kuşak Ham Petrol Üretimleri Karşısında Dünya Ham Petrol Fiyatları Gerilemesi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
  - ABD** Yeni Nesil Şeyl Ham Petrolü Üretimleri Sayesinde **Texas, TX** Eyaleti'nin Suudi Arabistan Hidrokarbon Rezervleri Düzeyine Ulaşma Efsanesi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - Dünya Ham Petrol Fiyatları Tarifelerinin Tepetaklak Düşmesi Karşısında Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerinin Hidrokarbon Ürünler İthalat Talebi, Ahmet Cangüzel Taner **Fizik Mühendisleri Odası FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - Dünya Kayalara Gizlenmiş Evrimsel Şeyl Doğalgazı ve Petrolü Arzı Zenginliği Sayesinde Hidrokarbon Fiyatları Düşüşleri Sonrası Küresel Petrol Üretimi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - Küresel Akaryakıt Ürünler Fiyatları Tarifelerinin Birdenbire Azalması ile Birlikte Global Geleneksel Ham Petrol Yatırımları Düşüşleri Trendi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (**OPEC**) Market Müdahalesi Sonrası Global Hidrokarbon Firmaları (**Big Oil**) Kapsamında Yeniden Yapılanma Girişimleri, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - Petrol İhraç Eden Ülkeler **OPEC** Üyesi Suudi Arabistan ve **OPEC** Dışından Rusya Arasında Küresel Ham Petrol Üretimleri Düşürülmesi Anlaşması, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - Petrol İhraç Eden Ülkeler Teşkilatı **OPEC** Üyesi **Suudi Arabistan** ve **İran** Rekabeti ile Küresel Hidrokarbon Ürünler Üretim Karteli Uygulaması, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - ABD** Yeni Nesil Şeyl Ham Petrolü Üretimleri Sayesinde **Texas, TX** Eyaleti'nin **Suudi Arabistan** Hidrokarbon Rezervleri Düzeyine Ulaşma Efsanesi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2016.
  - ABD** Kayalara Saklı Şeyl Ham Petrol Üreticileri ve Petrol İhraç Eden Ülkeler Kuruluşu **OPEC** Üyeleri Rekabeti Sonucu Küresel Hidrokarbon Fiyatları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2017.
  - İngiltere Kuzey Denizi Ham Petrol ve Doğalgaz Kaynakları Maliyetleri ile Hızlı Düşüş Kaydeden Küresel Hidrokarbon Fiyatları Karşısındaki Rekabet, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2017.
  - İsrail Doğu Akdeniz Zengin Hidrokarbon Yatakları, Rezervleri ve Kaynakları Keşfi Sonrası Üretilen Doğalgazın Pazarlanması Çıkması ve Zorlukları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2017.
  - Dünya Ham Petrol Üretimi Lideri **OPEC** Üyesi Suudi Arabistan ve Rusya Federasyonu Arasında Küresel Hidrokarbon Fiyatları İstikrarı Politikası, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2018.
  - Amerika Kayaların Arasına Tuzaklanmış Şeyl - Kaya Petrolü Üreticileri ve Küresel Ham Petrol Fiyatları Yükselişleri ile Birlikte Artan Gelirleri, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2018.
  - The Economist Dergisi**, (26 Mayıs 2018 - 01 Haziran 2018).

Fizik Mühendisleri Odası **FMO** Resmi İnternet Sitesi:

www.fmo.org.tr/_yayinlar/faydali-bilgiler